

високою частотою виявлення короїда непарного багатогірного у Лівобережному Лісостепу України дуже важливим є уточнення біологічних особливостей цього виду й розвитку на березі повислій (*Betula pendula* Roth), що й було метою наших досліджень.

Дослідження проведені у 2014–2017 р. в польових і камеральних умовах. У польових умовах здійснювали обліки санітарного стану дерев берези та заселеності їх короїдом непарним багатогірним на постійних пробних площах, закладених у Задонецькому лісництві ДП "Зміївське ЛГ", Малинівському лісництві ДП "Чугуєво-Бабчанське ЛГ", Краснокутському лісництві ДП "Гутянське ЛГ", Дергачівському лісництві Харківської ЛНДС УкрНДІЛГА, Дендропарку ХНАУ імені В. В. Докучаєва та у Парку «Молодіжний» м. Харкова.

Для аналізу у камеральних умовах були зрубані дерева берези повислої IV, V та VI категорій санітарного стану. З кожного дерева відібрані відрізки стовбура із грубою, перехідною й тонкою корою різного діаметра завдовжки до 50 см і закладені наприкінці вегетаційного періоду у скляні інсектарії зі вставними сітками. Щотижня упродовж зимових і весняних місяців інсектарії оглядали, реєстрували наявність імаго, що вилетіли, а наприкінці весни розтинали відрізки стовбурів і гілок, вимірювали довжину ходів і рахували їхню кількість. Упродовж зими також розтирали окремі відрізки стовбурів і гілок, в яких визначали стан і віковий склад особин короїда непарного багатогірного.

Проведені дослідження свідчать, що короїд непарний багатогірний заселяє дерева сильно ослаблені та всихаючі дерева на різній висоті стовбура та товщині кори. Половина поселень припадає на відрізки стовбура діаметром 11–21 см і майже однаково – на відрізки діаметром 3–10 і 22–36 см. В інсектаріях за постійної температури утримання виліт імаго починався з останньої декади лютого. До 15 березня вилетіли 33,3 %, до 4 квітня – 52,6 %, а до 11 квітня – 96 % усіх виловлених жуків. У природі виліт жуків і заселення дерев зареєстровані наприкінці квітня – на початку травня.

ТРОФІЧНА СТРУКТУРА УГРУПОВАНЬ ВІЛЬНОЖИВУЧИХ НЕМАТОД РІЧКИ СТРИЖЕНЬ

В. Л. Шевченко, Т. М. Жиліна

Чернігівський національний педагогічний університет імені

Т. Г. Шевченка, valeosh@rambler.ru

Вільноживучі нематоди складають основу мейобентосу у водних екосистемах. Вони живляться бактеріями, водоростями, одноклітинними, гіфами грибів, серед них є детритофаги, фітогельмінти та хижакі. Нематоди активні переносники енергії на більш високий трофічний рівень. Вони приймають активну участь у трансформації органічної речовини у водоймах. Доведено, що нематод можна використовувати в якості індикаторів

забруднення водного середовища (Trofymow, 1982; Yeates, 1982). Метою роботи було з'ясувати співвідношення еко-трофічних груп за кількісною та якісною структурою в угрупованнях нематод річки Стрижень.

Дослідження проводили у серпні-вересні 2015 року по руслу річки Стрижень. Відбір проб, виділення та фіксацію нематод, виготовлення мікропрепаратів проводили за загальноприйнятими методиками.

Всього в мулі прибережної зони річки Стрижень зареєстровано 19 видів нематод, які належать до 5 еко-трофічних груп: сапробіонти, мікогельмінти, фітогельмінти, хижачи та всеїдні. За кількістю видів переважають сапробіонти (42,11%). Майже вдвічі менше всеїдних (26,31%). Мікогельмінти складають 15,79%. Найменшою кількістю видів представлені групи фітогельмінти та хижачи, які складають 10,53% та 5,26% від загальної кількості видів відповідно. Такий спектр трофічних груп свідчить, що у воді річки Стрижень відбуваються процеси розкладання органічних речовин, у воді висока чисельність бактерій, водоростей. Підвищений вміст органіки викликає масовий розвиток мікрофлори. Розчинні органічні речовини можуть транскутікулярно поглинатися нематодами, тобто використовуватися в якості джерела живлення (Jensen, 1987; Ott, 1982).

За кількісною структурою серед вільноживучих нематод переважають всеїдні, які складають 61,99% від загальної чисельності. Вдвічі менше в угрупованнях нематод сапробіонтів (31,10%). Тоді як чисельність інших груп не перевищує 3,46%. Найчисельнішими виявилися три види нематод, з яких два види: *Tobrilus gracilis* (Bastian, 1865) Andrassy, 1959 (38,18%), *Dorylaimus stagnalis* Dujardin, 1845 (15,55%) є представниками групи всеїдні, а один вид (*Eumonhystera vulgaris* De Man, 1880 (12,09%)) з групи сапробіонти.

Отже, в угрупованнях вільноживучих нематод річки Стрижень основу фауни як за кількісною, так і за якісною структурою складають сапробіонти та всеїдні. Причому сапробіонти переважають групу всеїдні за кількістю видів (42,11% проти 26,31%), тоді як за щільністю популяцій вони поступаються їм майже вдвічі (31,10% проти 61,99%).

СУТОЧНАЯ ИЗМЕНЧИВОСТЬ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ РАКООБРАЗНЫХ И ПОЛИХЕТ В СООБЩЕСТВЕ ОБРАСТАНИЯ ОДЕССКОГО ЗАЛИВА ЧЕРНОГО МОРЯ

А. Ю. Варигин

Институт морской биологии, Одесса, Украина, sealife_1@email.ua

Феномен суточных вертикальных миграций бентопелагических животных привлекает внимание ученых на протяжении многих лет (Грезе, 1965; Закутский, 1965; Анохина, 2013). Работы этих исследователей были посвящены изучению миграционного поведения беспозвоночных, днем обитающих на дне, а ночью поднимающихся к поверхности моря. Сведения о подобном поведении видов, входящих в состав сообщества обрастания,